

3 CZERWCA 2018 POŚWIĘCILIŚMY W KOŚCIELE ŚWIĘTEJ TRÓJCY ODBUDOWANE WIELKIE MANIERYSTYCZNO- -BAROKOWE ORGANY

Po kilkunastu latach wyteżonej pracy nadszedł długo oczekiwany moment. Organy w kościele Świętej Trójcy na nowo zabrzmiały pełnym głosem. 3 czerwca nastąpiło uroczyste poświęcenie instrumentu, którego dokonał przybyły z Rzymu wikariusz generalny Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (franciszkanów) o. Jerzy Norel.

W samo południe, o godzinie 12.00 została uroczystie odprawiona **MSZA ŚWIĘTA DZIĘKCZYNNNA** pod przewodnictwem o. Jerzego Norela. Dzięczynno-błagalną intencją mszalną pragnęliśmy objąć wszystkich Darczyńców, Konserwatorów, Budowniczych, Nadzorujących oraz Wspierających odbudowę naszych organów. Mszę św. koncelebrował zarząd prowincji, bracia z gdańskiego klasztoru oraz kilkunastu braci przybyłych z prowincji (byli także księża i ojcowie z innych zakonów i zgromadzeń z dekanatu Gdańsk-Śródmieście) w obecności wiernych wypełniających cały wielki kościół Świętej Trójcy. W uroczystej procesji z darami do ołtarza został przyniesiony i ofiarowany znaczek pocztowy wydany z okazji 400lecia naszych organów przez Poczta Polska.

O godzinie 15.30 po przywitaniu gości nastąpiła krótka prezentacja dokonanych prac, a następnie – **ODSŁONIĘCIE, POŚWIĘCENIE** i **INAUGURACJA** w pełni odbudowanego instrumentu. Odsłonięcia dokonali: Pani Maria Zakrzewska, która jako konserwator zabytków w projekcie odbudowy instrumentu uczestniczyła od samego początku (tzn. od momentu relokacji zachowanych elementów szaf i prospektów z poddasza kościoła do prezbiterium w roku 2003), o. Leszek Klekociuk – gwardian klasztoru w Poznaniu (występował w tym

Pokój i Dobro!

KLASZTOR FRANCISZKANÓW

ul. Świętej Trójcy 4
80-822 GDAŃSK

tel. 058/ 320 79 80

www.gdansk.franciszkanie.pl

www.franciszkanie.pl

Franciszkanie
(OFMConv.)

TYTUŁ Kościołów: Świętej Trójcy i Świętej Anny
TYTUŁ Klasztoru: Świętej Trójcy

**SERDECZNIE ZAPRASZAMY
DO WSPÓLNEJ MODLITWY:**

Msze Św. w niedziele i uroczystości

7.30, 9.00, 10.30, 12.00, 18.00

19.15 (akademicka od X do VI)

Msze Św. w dni powszednie

12.00, 18.00

**W każdą środę zapraszamy do wspólnej modlitwy
z Matką Bożą Miłosierdzia:**

15.00 wystawienie Najśw. Sakramentu, koronka
do Bożego Miłosierdzia, 17.30 Różaniec

18.00 Msza św. Nowennowa w intencjach poleconych
wcześniej w zakrystii, po Mszy św. modlitwy nowennowe
do MB Miłosierdzia,

20.45 Komplet (modlitwa wieczorna Kościoła)

21.00 Apel Jasnogórski.

Grupy działające przy naszym środku duszpasterskim:

Franciszkański Zakon Świeckich (FzŚ)

odpowiedzialny o. Marek Kiedrowicz

Spotkania odbywają się w drugą niedzielę miesiąca po Mszy Św.
o godz. 10.30 i we wszystkie poniedziałki na Mszy Św. o godz. 18.00

Rycerstwo Niepokalanej MI odpowiedzialny o. Bogusław Brzozowski

Spotkania odbywają się w trzecią niedzielę miesiąca po Mszy Św.
o godz. 10.30 i pierwszą sobotę miesiąca na czuwaniu o godz. 18.00

Duszpasterstwo Akademickie odpowiedzialny o. Robert Zbierański

W niedzielę Eucharystia o godz. 19.15, ponadto w każdy piątek
o godz. 19.00 - katecheza i spotkanie w salce.

Żywy Różaniec odpowiedzialny o. Bogusław Brzozowski

Spotkania odbywają się w pierwszą niedzielę miesiąca
po Mszy Św. o godz. 10.30

Grupa Charytatywna „Betania”

spotkania odbywają się we wtorki w salce w godz. 11.00-14.00

Wspólnota Rodzin „Źródło Życia” odpowiedzialny o. Tomasz Jank

Spotkania całej wspólnoty odbywają się w czwartą niedzielę miesiąca.

Wspólnota Nowej Ewangelizacji „Kana” odpowiedzialny o. Marek Kiedrowicz

Spotkania odbywają się w każdy czwartek o godz. 19.00

Przyjmujemy na tzw. Msze św. gregoriańskie za zmarłych odprawiane
bez przerwy przez 30 dni. Intencje mszalne można zamawiać
przed i po każdej Mszy Św.

Konto na renowację Kościoła Świętej Trójcy:

10 1240 1268 1111 0000 1542 5283

Gazeta Franciszkańska

Przygotowali:
o. Tomasz Jank
Izabela Skrzypczak-Wylęzek

Wydawca:
Klasztor OO. Franciszkanów
Gdańsk

Adres:
ul. Św. Trójcy 4, 80-822 Gdańsk

numer dostępny na stronie klasztoru:
www.gdansk.franciszkanie.pl

Druk:
Plus Print
tel. 58 309 93 51
www.plusprint.pl

Z KRONIKI

A.D. 2017

Od ukazania się nr 26 (Narodzenie
Pańskie 2017)

25 – 30 XII – w szopce na dziedzińcu
„gościliśmy” zwierzęta przywiezione
z Mierzeszyna. Podobnie, jak w poprzednie
lata, w święta i dni poświęcone nasze szopki
(żywą na dziedzińcu i ruchomą w kościele)
nawiedziło ok. 15 tys. osób.

A.D. 2018

05 I – w Domu Pojednania i Spotkań po
długiej i wyniszczającej chorobie w wieku 49
lat zmarł długoletni misjonarz z Kenii
o. Dariusz Dembkowski.

10 I – wprowadzeniem do kościoła Świętej
Anny trumny z ciałem i niesporami
rozpoczęły się uroczystości pogrzebowe
śp. o. Dariusza Dembkowskiego.

11 I – trumnę z ciałem śp. o. Dariusza
Dembkowskiego przeniesiono do kościoła
Świętej Trójcy. O godz. 11.00 rozpoczęła się
Msza św. pogrzebowa. Po Eucharystii ciało
o. Dariusza złożono w kwaterze franciszkańskiej
na cmentarzu Łostowickim.

13 I – spotkanie opłatkowe dla wszystkich
zaangażowanych w odbudowę wielkich
organów z kościoła Świętej Trójcy-Darczyńców,
Patronów piszczałek, koordynatorów odbudowy
organów, konserwatorów.

20 I – po raz drugi w kościele Świętej Anny
odbyły się jasełka przygotowane przez dzieci
i pedagogów z przedszkola „Wesoła Wyspa”.
Tak jak przed rokiem tłum dzieci-aktorów
i rodziców wypełnił kaplicę. Rozbudowaną

dekorację do jasełek przygotowywał p. Jan
Tusk. Piękne przedstawienie.

I – odbywały się spotkania opłatkowe
naszych wspólnot duszpasterskich: Żywego
Różańca, Franciszkańskiego Zakonu
Świeckich, Rycerstwa Niepokalanej,
Wspólnoty Rodzin „Źródło Życia”.

25-28 II – rekolekcje wielkopostne z naukami
ogólnymi w naszej świątyni głosił o. Janusz
Szypulski z franciszkańskiego klasztoru
w Olsztynie. W tym roku nauki rekolekcyjne
osycyły wokół 100. rocznicy święceń
kapłańskich Św. Maksymiliana Marii Kolbego.

8 III – gościliśmy w klasztorze prof. Włfganga
Deurera, syna Jakoba Deurera, który w latach
1943-1944 wykonywał dokumentację
fotograficzną, rysunkową i pomiarową
zabytków ruchomych z naszego kościoła,
w tym wielkich organów. Profesor przywiózł
ze sobą w darze negatywy i szklane płyty
fotografii z roku 1943 z naszymi zabytkami.

9-11 III – już po raz piąty odbyły się rekolekcje
dla małżeństw prowadzone przez o. Tomasza
Janka we współpracy z naszą Wspólnotą
Rodzin „Źródło Życia”. Tegoroczne
rekolekcje w wypełnionej kaplicy Świętej
Anny były opatrzone tytułem: *Małżeństwo
w Biblii – Biblia w małżeństwie* – z naciskiem
położonym na codzienne czytanie w rodzinach
Pisma Świętego.

11-14 III – rekolekcje dla studentów w kaplicy
Świętej Anny prowadził o. Tomasz Jank.

17 III – wspólnoty Franciszkańskiego
Zakonu Świeckich z regionu gdańskiego
przeżywały swój wielkopostny dzień skupienia
pod przewodnictwem o. Marka Kiedrowicza.

23 III – po raz czwarty z naszego kościoła
wyruszyła ekstremalna Droga Krzyżowa do
naszego franciszkańskiego kościoła w Gdyni
na Wzgórzu Świętego Maksymiliana. Drogę
krzyżową zorganizował i poprowadził podobnie,
jak w poprzednich latach duszpasterz
powołaniowy o. Robert Twardokus.

KLASZTORNEJ

29 III-01 IV – uroczyste przeżywanie Świętego Triduum Paschalnego.

27 IV-06 V – o. Tomasz z grupą 45 osób wyruszył autokarem na rekolekcje „Śladami św. Franciszka i św. Maksymiliana Kolbe”. Pielgrzymi na drodze swoich rekolekcji byli m.in. w Gubbio, Poggio Bustone, Greccio, Rzymie, Asyżu, na La Verna, w Padwie i Wenecji.

14 V – kolejny raz w kaplicy Świętej Anny odbyło się uroczyste poświęcenie i namaszczenie ikon malowanych w szkole pisania ikon pani Moniki Wilkońskiej.

19 V – kolejny już raz w wigilię Zesłania Duch Świętego w kościele Świętej Anny czuwały grupy maryjne i misyjne. Czuwanie prowadził gwardian o. Tomasz Jank.

27 V – uroczysty odpust Świętej Trójcy. Znowu były pierniki świętotrójcowe, książki za złotówkę, bigos, ciasto, zwiedzanie poddaszy, prezentacja organów i dużo radości wspólnego przebywania Przyjaciół i Wiernych z naszego kościoła.

03 VI – po 11 latach wyężonej pracy – o. Jerzy Norel wikariusz generalny Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych, w obecności wielu dostojnych gości i w wypełnionym po brzegi kościele poświęcił odrestaurowane i odbudowane organy z kościoła Świętej Trójcy.

03-07 VI – w kościele Świętej Trójcy odbyła

się kolejna edycja festiwalu Organ+ prowadzonego przez Andrzeja Szadejkę.

04 VI – o. Marek Kiedrowicz wyruszył z dziesięcioosobową grupą na motorach na rajd-pielgrzymkę do Rzymu – w 100lecie święcen kapłańskich św. Maksymiliana Kolbe.

10 VI – dzień wspólnoty Domowego Kościoła. Członkowie wspólnot z archidiecezji gdańskiej o godz. 12.00 na Mszy św. wypełnili cały kościół, a potem na agapie dziedziniec.

26 VI – z braćmi z prowincji oraz gośćmi z prowincji sąsiednich uroczyste obchodziliśmy w kaplicy Świętej Anny imieniny naszego prowincjała o. Jana Maciejowskiego.

01 VII – z uwagi na duże zainteresowanie znacznym pocztowym z naszymi odrestaurowanymi organami z kościoła Świętej Trójcy Poczta Polska ponownie otworzyła swoje stoisko na naszym dziedzińcu.

07 VII – Koncert na 8 klawiatur. W trakcie koncertu w półgodzinnych mini recitalach odwiedzający nasze kościoły mogli posłuchać kolorowego brzmienia różnych instrumentów klawiszowych. Od najcichszego klawesynu w prezbiterium kościoła Świętej Trójcy, poprzez donośne organy w nawie głównej aż po potężne dzwony mobilnego karylionu przed wejściem na klasztorny dziedziniec. O doskonały poziom artystyczny zadbał znani gdańscy muzycy – Alina Ratkowska, Monika Kaźmierczak i Andrzej Szadejko. Mogliśmy usłyszeć m.in. dzieła znanych mistrzów – Bacha i Haendla, ale również kompozytorów gdańskich – Erbena i Goldberga.

15 VII – jubileusz 25lecia święcen kapłańskich obchodził w kościele Świętej Trójcy gwardian gdańskiego klasztoru i rektor kościoła o. Tomasz Jank.

BOŻE CIAŁO 2018

GDAŃSK-ASYŻ-RZYM 2018 - rekolekcje w drodze

DOBRY PANIE UCZYŃ Z NAS NARZĘDZIA
TWOJEGO POKOJU!

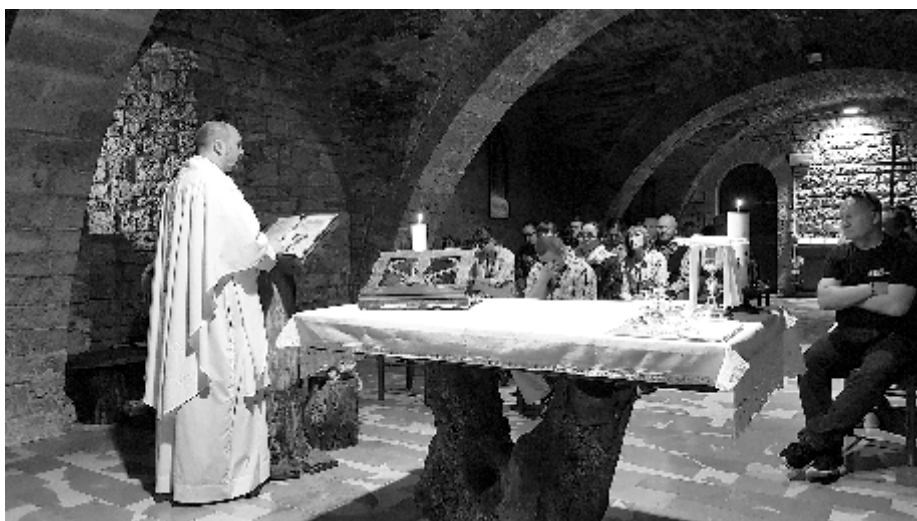
W dniach od 27 kwietnia do 6 maja 45 osób związanych z naszym gdańskim, franciszkańskim ośrodkiem duszpasterskim wyruszyło z Gdańska autokarem *Śladami św. Franciszka i św. Maksymiliana Marii Kolbego*, aby szukać swoich dróg do Pana. Po drodze były miasta i miasteczka: Fogniano, Gubbio, Poggio Bustone, Greccio, Rzym, Asyż, Rivotorto, Porcjunkula, La Verna, Padwa, Wenecja. Każdego roku punktem docelowym rekolekcji był Asyż i św. Franciszek. Tym razem, korzystając z okazji setnej rocznicy święceń kapłańskich św. Maksymiliana, podążaliśmy także jego śladami. Byliśmy zatem również w Rzymie w miejscu święceń kapłańskich polskiego męczennika (San Andrea della Valle) i odprawiliśmy Mszę św. w miejscu jego Mszy Prymicyjnej (San Andrea delle Fratte). Byliśmy także w San Massimo, w miejscu, gdzie święty studiował i gdzie w 1917 r. ze swoimi współbraćmi założył Rycerstwo Niepokalanej. Błogosławieństwo w tym niezwykłym miejscu, z rąk o. Raffaele Di Muro dyrektora międzynarodowego Rycerstwa Niepokalanej, na wielu zrobiło ogromne wrażenie... Nic jednak nie zastąpi śladów św. Franciszka w miejscach, które wciąż opowiadają o niezwykłym zachwycie nad Ewangelią sprzed ośmiuset lat. I znów wielu doświadczyło tam cudu przemiany życia...

]]

Foto u góry: w klasztorze San Massimiliano w Rzymie (tzw. Casa Kolbe) – w miejscu założenia Rycerstwa Niepokalanej

Foto poniżej: Błogosławieństwo w klasztorze San Massimiliano (tzw. Casa Kolbe) w Rzymie

Foto na dole: W Asyżu u św. Franciszka

Rycerz Niepokalanej - Rycerz Niepodległej

Święty Maksymilian

4 czerwca 2018 roku wyruszył z Polski rajd motocyklowy - pielgrzymka dla upamiętnienia 100. rocznicy święceń kapłańskich św. Maksymiliana Marii Kolbego. Wyruszyliśmy z Niemieckiego Obozu Śmierci Auschwitz, gdzie kapłaństwo św. Maksymiliana przyniosło owoc - ofiarę życia złożoną za współwięźnia skazanego na śmierć głodową. Szlak pielgrzymi wiódł przez Kahlenberg, gdzie polscy rycerze - protoplaści Rycerzy Niepokalanej - dali odpór zalewającym Europę hordom tureckim. Św. Maksymilian zamienił jednak szablę na modlitwę i w ten sposób kontynuował tradycję oporu wobec bezbożnictwa. Kontynuował jak na wiernego syna św. Franciszka przystało - nie przemocą lecz dobrem, nie wznicianiem wojny lecz przykładem życia w pokoju. Nie mogło zatem na trasie zbraknąć Asyżu. A później Padwy, gdzie w Bazylice obok drogocennych Relikwii św. Antoniego znajduje się ołtarz św. Maksymiliana z niezwykle wymownym obrazem pędzla Pietro Annigoniego. Stamtąd droga prowadziła nas przez Apeniny do Rzymu, ale po drodze nie mogliśmy nie stanąć w zadumie na cmentarzu pod Monte Cassino. Przecież w tym roku obchodzimy jeszcze jeden jubileusz - 100. lat Polski Niepodległej. Przed nami Rzym - cel naszego motocyklowego wędrowania: dlatego w niedzielę, zanim w południe stanęliśmy na Placu św. Piotra, aby z Papieżem modlić się słowami modlitwy Anioł Pański, odwiedziliśmy bazylikę Sant'Andrea della Valle, gdzie przed stu laty Maksymilian Kolbe otrzymał święcenia kapłańskie. W tym miejscu pragnę serdecznie podziękować za braterską gościnę, która pozostanie w naszej pamięci i w sercach, Braciom z klasztoru świętych XII Apostołów. Obiad w tak zacnym towarzystwie zrobił na moich przyjaciółach ogromne wrażenie, a dla mnie był kolejnym doświadczeniem braterstwa i serdeczności. Bóg zapłać! Nie mogło nas zabrać także w Sant'Andrea delle Fratte, gdzie Maksymilian-neoprezbiter złożył prymicyjną Ofiarę Mszy świętej. To było ogromne przeżycie dla nas wszystkich. Podobnie jak celebrowanie Mszy w kaplicy klasztornej Casa Kolbe - kolebce maksymilianowego kapłaństwa - i tu spotkaliśmy się z przeogromną serdecznością braci. Tego się nie zapomina. Z Rzymu jechaliśmy już uskrzydleni w stronę domów, choć na naszej trasie były jeszcze trzy ważne miejsca: Zduńska Wola, Pabianice i Niepokalanów. Dzieciństwo Rajmunda Kolbe i dzieło jego życia - stały się klamrą spinającą naszą pielgrzymkę.

Na trasie nie zabrakło także innych miejsc obfitujących w przeżycia duchowe: Mariazell, Lanciano, Manopello, Rivortorto, San Damiano, Porcunkula, Loreto, Łagiewniki... I miejsc obfitujących w niezapomniane doznania dostępne jedynie motocyklistom - zakręty alpejskich i apenińskich dróg, zapach mijanych łąk, piękno przyrody, która jest na wyciągnięcie ręki... Pochwalony bądź Panie mój!

Każdy z nas - a rozpoczęliśmy w dziewięć osób (niestety awaria motocykla spowodowała, że dwoje naszych przyjaciół już z Austrii musiało wracać do domu) - przeżył ten czas na swój sposób. Trudno to opisywać, ale oddam głos choć na chwilę moim współtowarzyszom - państwu. Oto co piszą: *Po każdym moim pobycie w obozie Auschwitz, poza niezwykle cierpieniem fizycznym i duchowym nie do wyobrażenia, rozważam i staram się zrozumieć postawę o. Maksymiliana. Rzeczywiście trzeba być świętym. Wracam też myślami do wielu innych przerwanych „ziemskich żyć”, które mogłyby się wydawać początkiem wielkich rzeczy do zrealizowania przez nich (dopiero co zaczęli żyć ...), a tu nagła zmiana... Widocznie tak trzeba.* (Broniek) *Poznałem wspaniałych ludzi, miejsca i możliwość wspólnej modlitwy w słynnych Bazylikach. Spełniło się moje marzenie życia!!!* (Waldek). *Bazyliki, kościoły zrobiły na nas olbrzymie wrażenie i niejedną z nas odniosło wrażenie, że modląc się w miejscach tak jakby "bardziej świętych" zbliża się bardziej do Boga i słowa płynące w jego stronę będą miały większą siłę. Czuliśmy się lepiej. Jednak każdy z osobna przeżył swoją własną przemianę, gdzie moja sprawiła mi wielką radość, gdyż m.in. upadło moje odwieczne przekonanie, że Św. Franciszek jest od zwierzątek, a Św. Antoni od zguby...* (Ania) Wróciliśmy do domów. Cali, zdrowi i mam nadzieję że... lepsi.

Marek Kiedrowicz OFMConv.

3 CZERWCA 2018

UROCZYSTOŚĆ

momencie w miejscu zmarłego w 25 lutego 2018 r. o. Mansweta Władysława, który w imieniu klasztoru poznańskiego w roku 2009 dokonał wpłaty na odbudowę organów – była to pierwsza odnotowana przez nas wpłata patronacka) oraz prof. Wolfgang Deurer z Wesel syn Jacoba Deurera, który w latach 1943-1944 wykonał dokumentację fotograficzną, pomiarową i rysunkową organów z kościoła Świętej Trójcy przed ich demontażem. Nabożeństwo z aktem poświęcenia organów poprowadził minister prowincjalny o. Jan Maciejowski. Poświęcenia organów dokonał wikariusz generalny zakonu o. Jerzy Norel. Były przemówienia (m.in. o. Jerzego Norela wikariusza generalnego zakonu franciszkanów, przedstawiciela Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Dariusza Drelichy wojewody pomorskiego, Pawła Adamowicza prezydenta Gdańska, Kristiana Wegscheidera z Drezna budowniczego instrumentu, Jacka Skarbka prezesa GIWKu...), podziękowania (Darczyńcom, konserwatorom, budowniczym...) i oczywiście sporo muzyki. Program muzyczny przygotował twórca koncepcji budowy nowego instrumentu Andrzej Szadejko. Na dziedzińcu rozstawione były namioty z poczęstunkiem przygotowanym przez nasze wspólnoty duszpasterskie. Było też stoisko Poczty Polskiej, przy którym można było nabyć znaczek z naszymi organami wprowadzany tego dnia do obiegu. Pojawił się również album z fotografiami i tekstami dotyczącymi historii i odbudowy naszych organów.

Niech Dobry Bóg błogosławi wszystkim, którzy pomogli nam w dziele odbudowy organów z kościoła Świętej Trójcy, a sam instrument niech służy odtąd Bogu na chwałę, a ludziom na pożytek duchowy.

o. Tomasz Jank

POŚWIĘCENIA ORGANÓW

Fotografie z poświęcenia i inauguracji organów: Jzabela Stitz

Słowo wikariusza generalnego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (franciszkanów) o. Jerzego Norela wygłoszone podczas uroczystości poświęcenia organów w kościele Świętej Trójcy 3 czerwca 2018 r.

Szanowni Państwo, Drodzy Przyjaciele

Niech Pan obdarzy was pokojem!

Nade wszystko pragnę przekazać wam serdeczne i braterskie pozdrowienia w imieniu całej naszej franciszkańskiej rodziny, rozsianej po całym świecie, a w sposób szczególny od Ministra generalnego Zakonu, o. Marco Tascia.

Rekonstrukcja i oddanie do użytku barokowych organów to pewien ważny etap w wieloletnim dziele odbudowy gdańskiego kościoła Świętej Trójcy. Etap, który mówi nam o misji tego miejsca. Inaugurowany dziś instrument nie został odbudowany jedynie po to, aby odtworzyć ważny zabytek, jeden z wielu zabytków przechowywanych w tej świątyni. To nie jest jedynie pomnik przeszłości. Odbudowa organów to przede wszystkim próba oddania tej świątyni ważnego narzędzia niezbędnego do tego, aby mogła ona "żyć", "śpiewać" na chwałę Boga i ku pożytkowi ludzi. Instrument, który uroczystie inaugurujemy w naszym zamierzeniu przyczynić ma się do właściwego dekoru liturgicznego, jak przystało na tradycję naszego Zakonu, oraz do mówienia o Bogu językiem sztuki. Jak wiemy sztuka, w tym muzyka, odzwierciedla kategorię piękna. A piękno - mocno w to wierzę - jest obliczem Boga. Odbudowa organów jest więc pragnieniem wypełnienia tej świątyni pięknem, które będzie budowało piękno relacji z Bogiem i piękno relacji między ludźmi.

Jako franciszkanin, syn pomorskiej ziemi i spadkobierca naszej wielowiekowej tradycji - która nie jest reliktem, lecz raczej testamentem - jestem głęboko przekonany, że dzieło odbudowy tego instrumentu, a także innych elementów i zabytków tej świątyni, chce być także - ze strony moich współbraci oraz ich współpracowników i przyjaciół - zaproszeniem do poszanowania dla naszej kultury i tradycji - najpierw tej chrześcijańskiej, uniwersalnej, a potem tej lokalnej - narodowej, polskiej i gdańskiej. Żyjemy w czasach, gdy wartości własnej kultury i tradycji bywają wypierane, negowane a nawet wyśmiewane. Tymczasem bez własnych korzeni - wiemy to dobrze - jesteśmy ludem bez przyszłości. Ufam zatem, że instrument, który inaugurujemy spotęguje jeszcze bardziej działalność kulturalną i artystyczną - wysokiej jakości - kontynuującą bogatą tradycję muzyczną tego miejsca i tego miasta, która w tym franciszkańskim kościele prowadzona jest od lat dzięki aktywności pana dra Andrzeja Szadejki. Oby gdańszczanie i mieszkańcy Pomorza a także przyjaciele i goście tej świątyni - za przyczyną muzyki - mogli tu zawsze zaczerpnąć ze źródeł i mogli znaleźć tu swoje własne korzenie i swój dom.

Dzieło odbudowy organów - w końcu - jest w moim przekonaniu także przyczynkiem do budowania dobra wspólnego w społeczeństwie miasta Gdańsk. Instrument ten nie jest luksusową zabawką na wyłączny użytek miejscowej wspólnoty franciszkańskiej, choć niewątpliwie powierzony zostaje jej opiece i trosce. Odbudowany dzięki geniuszowi fachowców, wysiłkowi pracowników i wsparciu darczyńców, jest dziełem wielu dla dobra wszystkich. Jest owocem pracy tej społeczności ku pożytkowi jej samej. Cieszę się, że my - bracia franciszkanie - przy tym dziele mogliśmy doświadczyć jeszcze raz, po wielokroć powtarzanego i zakorzenionego silnie w naszej tradycji, ewangelicznego cudu "rozmnożenia chleba", tzn.

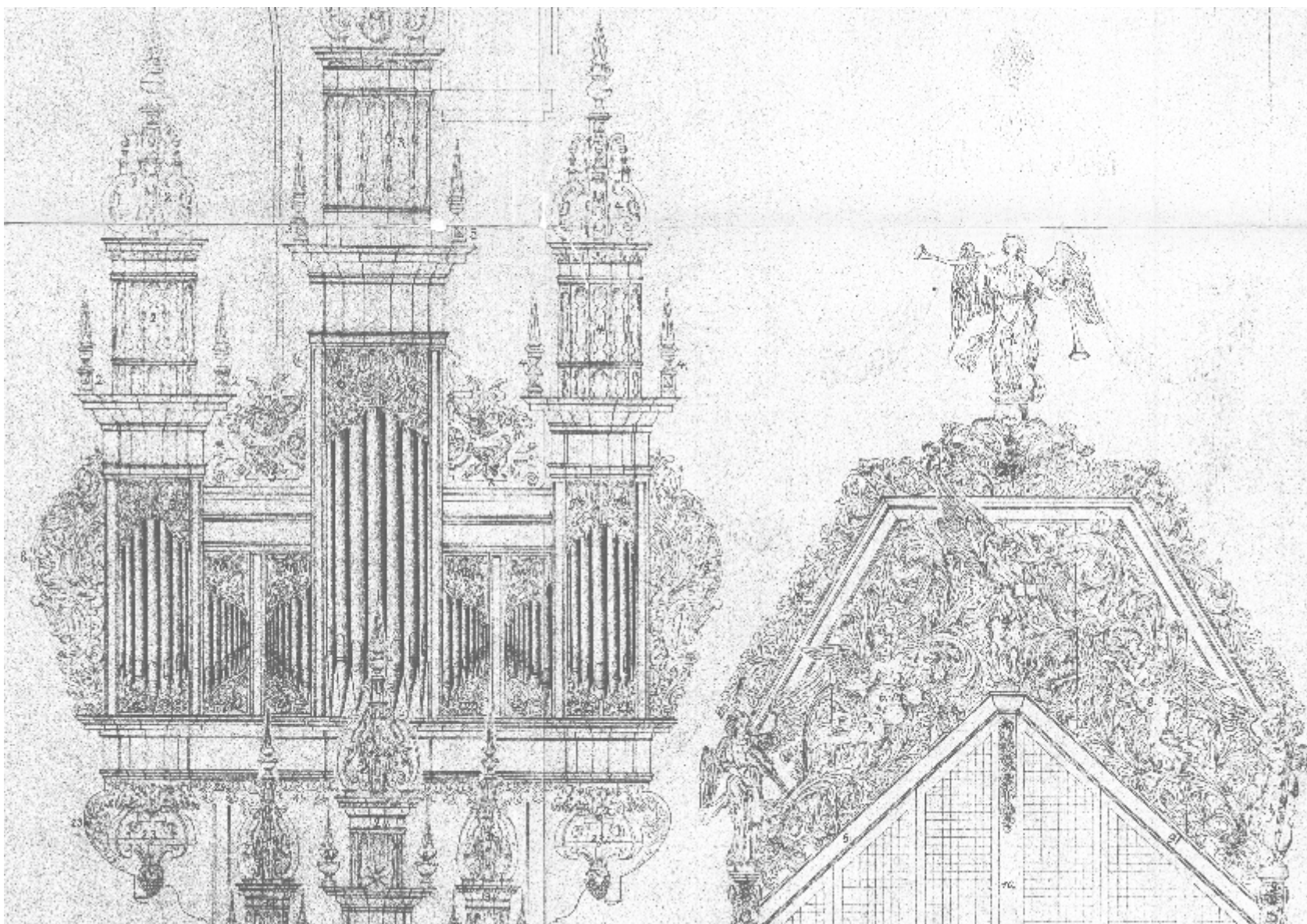
rozmnożenia talentów i pomocnych dłoni, rozmnożenia środków pieniężnych i niezbędnych materiałów; mogliśmy doświadczyć daru jedności, ponad podziałami, będąc "z ludem i dla ludu". Nie ma tu ważnych i ważniejszych, nie ma zacnych i zaniejszych – pomoc wielu rąk, według właściwych kompetencji i możliwości, przyczyniła się do zwieńczenia dzieła dla dobra wszystkich. Oby dobry Bóg pozwolił utrzymać ten dar jedności i cieszyć się jego owocem. Myślę, że nasze społeczeństwo tego bardzo potrzebuje.

Na koniec - w imieniu Zakonu franciszkańskiego, naszej międzynarodowej rodziny - z serca dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do rekonstrukcji tych organów: instytucjom i osobom indywidualnym - bez wyliczania, bo nie chciałbym pominąć nikogo a lista jest bardzo długa. Wszyscy oni zasłużyli nie tylko na wdzięczność ludzką, ale także na duchowe epitafium – pamiątkową tablicę pozostającą przed Bogiem z imionami wyrytymi złotymi zgłoskami. Życzę, aby jak najwięcej osób skorzystało z owoców waszej pracy, po wiele pokoleń i aby to dzieło, poprzez piękno, przynosiło dobry, zdrowy i trwały owoc.

Br. Jerzy Norel

W LATACH 2008-2018 W KOŚCIELE ŚWIĘTEJ TRÓJCY W GDAŃSKU FRANCISZKANIE Z POMOCĄ WIELU OSÓB, FIRM I INSTYTUCJI ODBUDOWALI MANIERYSTYCZNO-BAROKOWE ORGANY (1616-1618, 1703, 1757)

Manierystyczno-barokowe organy we franciszkańskim kościele Świętej Trójcy w Gdańsku to jeden z największych zabytków ruchomych na Pomorzu. 45-głosowy mechaniczny instrument z wiatrownicami klapowo-zasuwowymi umiejscowiony jest we wschodniej części świątyni, nieopodal lektorium. Instrument posiada pięć sekcji brzmieniowych, w tym dwie pedałowe, co jest unikalnym rozwiązaniem konstrukcyjno-stylistycznym w barokowym budownictwie organowym. Manierystyczny wystrój plastyczny szafy głównej, przedniej i empory organowej należy do najpiękniejszych i najznakomitszych przykładów tej stylistyki w Europie. Do jednorodnej konstrukcji przylega dobudowany na początku XVIII w. balkon z oddzielną szafą w stylu późnobarokowym, ozdobioną rozrzeźbionymi motywami akantu oraz naturalnej wielkości orkiestrą anielską. Organy wybudował najprawdopodobniej Merten Friese w latach 1616-1618. Manierystyczną oprawę szaf organowych wykonał Hans Schnabel. W roku 1703

Tobias Lehmann dobudował do organów, od strony południowej, oddzielną szafę pedałową, w której umieścił największe piszczałki tej sekcji. W 1757 roku Friedrich Rudolf Dalitz dokonał ostatniej barokowej rozbudowy instrumentu. W roku 1914 Otto Heinrichsdorff wymienił całkowicie zawartość organów, budując praktycznie nowy, 58-głosowy instrument. W trakcie drugiej wojny światowej, na dokładnie w roku 1943, wykonano fotograficzną i rysunkową dokumentację zabytkowych elementów organów. Następnie instrument rozebrano i wywieziono na Żuławy. Po wojnie zdemontowane elementy powróciły do Gdańska i były składowane na poddaszu kościoła Świętej Trójcy. Dawny oryginalny instrument przetrwał w formie szczątkowej. Szczęśliwie zachowało się ok. 65% substancji zabytkowej empor, prospektów i szaf organowych. W latach 60-tych XX wieku odbudowano balkon i prospekt szafy pedałowej pochodzący z roku 1703. W latach 2008-2018 z inicjatywy franciszkanów, przy wsparciu wielu osób, firm

i instytucji, wykonano pełną konserwację, rekonstrukcję i montaż pozostałych historycznych balkonów, prospektów oraz szaf organowych, umieszczając w nich (w okresie 2012-2018) kolejny nowy instrument o brzmieniu manierystyczno-barokowym.

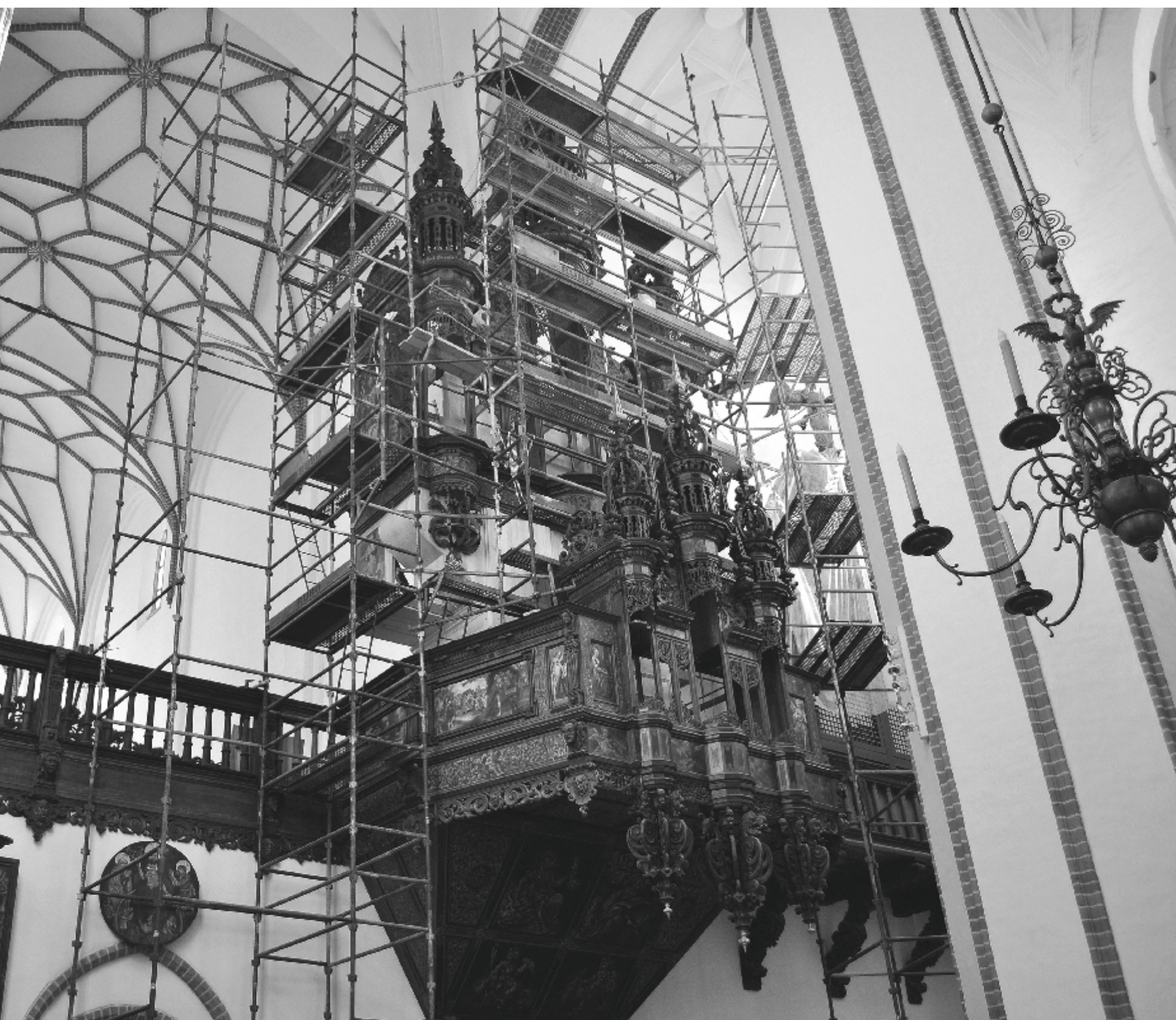
Z ramienia Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (franciszkanów) projektem odbudowy organów kierował ojciec Tomasz Jank, obecny gwardian klasztoru i rektor kościoła przy wsparciu Andrzeja Mikołaja Szadejki (organisty, nauczyciela akademickiego i animatora życia muzycznego, prezesa Stowarzyszenia Przyjaciół Kościoła Świętej Trójcy „Dziedziniec”) oraz Marii Zakrzewskiej (konserwatora zabytków).

Ogromne zadanie, jakim była odbudowa organów w kościele Świętej Trójcy w Gdańsku, podzielono na dwie części: konserwację zachowanych elementów wraz z odbudową szaf i prospektów organowych oraz budowę nowego instrumentu. Prace konserwatorskie poprzedziła zmuDNA inwentaryzacja, której początki sięgają roku 2003, a której zwieńczeniem była pełna dokumentacja opracowana przez Katarzynę Darecką w roku 2006. Właściwą odbudowę/konserwację organów można

było rozpocząć dopiero po uzyskaniu przez franciszkanów pierwszej dotacji z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, co nastąpiło w roku 2008.

Po wykonaniu w roku 2008 szeroko zakrojonych prac budowlano-konserwatorskich w obrębie przyszłej inwestycji (renowacja lektorium, konserwacja ściany wschodniej korpusu głównego, konserwacja prospektu pedałowego odtworzonego w 1960 r., budowa konstrukcji empery), w latach 2009-2015, przeprowadzono prace konserwatorskie przy prospektach i szafach organowych. Prace i montaż wykonała firma „DART” S.C. PRACOWNIE KONSERWATORSKIE z Gdańska pod kierunkiem Jacka Dyżewskiego (prace stolarskie i snycerskie), przy współpracy z zespołem konserwatorów kierowanym przez Jolantę Pabiś-Ptak (konserwacja i rekonstrukcja polichromii). Ostatnie prace konserwatorskie zrealizowano w roku 2018 przy balustradzie lektorium (rekonstrukcja polichromii).

W latach 2012-2018 nowy instrument o brzmieniu manierystyczno-barokowym wybudowała – wyłoniona podczas międzynarodowego konkursu organmistrzowskiego – firma ORGELWERKSTATT

WEGSCHEIDER z Drezna pod kierunkiem Kristiana Wegscheidera, przy współpracy z firmą SLJ BUDOWA ORGANÓW Szymona Lecha Januszkiewicza z Pruszcza Gdańskiego, według założeń i wytycznych oraz pod nadzorem Andrzeja Mikołaja Szadejki.

Prace konserwatorskie i budowa instrumentu zostały wsparte finansowo przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN), Gminę Miasta Gdańska, Prowincję Braci Mniejszych Konwentualnych pw. św. Maksymiliana Marii Kolbego w Polsce (franciszkanów), Stowarzyszenie Przyjaciół Kościoła Świętej Trójcy „Dziedzinniec”, Gdańską Infrastrukturę Wodociągowo-Kanalizacyjną (GIWK) oraz wielu innych Darczyńców indywidualnych i instytucjonalnych z kraju i z zagranicy (w tym ponad 550 Patronów piszczałek).

Ogółem w prace konserwatorskie bezpośrednio zaangażowanych było ponad 80 osób, zaś w budowę instrumentu prawie 40, nie licząc osób włączonych w inne prace pomocnicze (konsultacje organologiczne, kwerendy, dokumentacja fotograficzna, tłumaczenia językowe, konsultacje prawne, obsługa księgowa itp.).

o. Tomasz Jank – w imieniu zakonu w latach 2005-2018 kierował projektem odbudowy organów, m.in. zlecił Katarzynie Dareckiej przygotowanie pełnej inwentaryzacji zachowanych elementów szaf i prospektów. W roku 2008 zainicjował odbudowę organów, dokonał ponadto wyboru wykonawcy prac konserwatorskich, a do współpracy przy projekcie zaprosił Marię Zakrzewską i Andrzeja Szadejkę. Przygotowywał wnioski i składał prośby o dotację do MKiDN, Gminy Miasta Gdańska oraz innych instytucji, firm i osób prywatnych. Rozliczał środki przeznaczone na realizację inwestycji.

Andrzej Szadejko – w latach 2008-2018 służył pomocą merytoryczną podczas realizacji prac konserwatorskich. Ustanowił wymogi merytoryczne i opracował koncepcję stylistyczną budowy nowego instrumentu, która została zaakceptowana do realizacji przez franciszkanów w roku 2011. Był przewodniczącym jury konkursowego, które podczas Międzynarodowego Konkursu Organmistrzowskiego w roku 2011 wyłoniło wykonawcę odbudowywanego instrumentu. W grudniu 2012 roku franciszkanie podpisali z Andrzejem Szadejką umowę dotyczącą nadzoru merytorycznego nad budową nowego instrumentu (na lata 2012-2013 oraz 2016-2018) oraz zlecieli mu koordynację tych prac. Od roku 2008 Andrzej Szadejko zajmował się promocją projektu, m.in. organizując Koncerty dla Gdańszczan i festiwal ORGANyPLUS+.

Maria Zakrzewska – brała udział w relokacji zachowanych elementów szaf organowych z poddasza kościoła Świętej Trójcy do prezbiterium w roku 2003 oraz kierowała ich wstępną inwentaryzacją i konserwacją. Współtworzyła wnioski o dotację do MKiDN i Gminy Miasta Gdańska oraz pomagała w ich rozliczaniu. Prowadziła nadzór inwestorski nad pracami konserwatorskimi prowadzonymi w latach 2008-2018.

Renowację i odbudowę wielkich organów z kościoła Świętej Trójcy w Gdańsku w latach 2008-2018 wsparli

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programów:

- Dziedzictwo Kulturowe – Ochrona Zabytków
- Rozwój Infrastruktury Kultury; priorytet: Infrastruktura Kultury

Gmina Miasta Gdańsk

**Gdańska Prowincja Świętego Maksymiliana Marii Kolbego
Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych w Polsce (Franciszkanów)**

Gdańska Infrastruktura Wodociągowo-Kanalizacyjna

Saur Neptun Gdańsk

Stowarzyszenie Przyjaciół Kościoła Świętej Trójcy „Dziedziniec”

Fundacja ENERGA

Fundacja The Kestrelman Trust

Przedsiębiorstwo Budowlane Górski

**oraz wielu innych Darczyńców indywidualnych i instytucjonalnych, Wiernych
i Przyjaciół kościoła i klasztoru Świętej Trójcy z kraju i z zagranicy**

za szczególne zaangażowanie na rzecz renowacji i odbudowy wielkich organów
z kościoła Świętej Trójcy dziękujemy

**Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego Jarosławowi Sellinowi
Prezydentowi Gdańska Pawłowi Adamowiczowi
Andrzejowi Mikołajowi Szadejce, Marii Zakrzewskiej, Janowi Tuskowi
Annie Manser-Marzec, Januszowi Tarnackiemu, Dorocie Szymt
Iwonie i Bogdanowi Górskim, Mirosławie i Bogdanowi Damskim
Wiesławie Glińskiej, Urszuli i Rajmundowi Stremelom, Katarzynie Klacie
Bogusławowi Jerke, Wilfriedowi von Lossow († 19.01.2014)
o. Piotrowi Pawlikowi OFMConv., Lechowi Mokrzeckiemu**

za pomoc w promocji projektu dziękujemy

**Marszałkowi Województwa Pomorskiego
Poczcie Polskiej
pomorskim mediom: portalowi Trojmiasto.pl, „Dziennikowi Bałtyckiemu”
Radiu Gdańsk, Radiu Plus oraz TVP Gdańsk**

**Ponadto w patronacką akcję wspierania odbudowy
zaangażowało się ponad 550 osób (w tym małżeństwa i całe rodziny)
obejmując „opieką” poszczególne głosy organowe.
Stąd nasze organy mają ponad 550 Patronów z Polski oraz Austrii, Białorusi,
Holandii, Kanady, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Szwecji,
Wielkiej Brytanii i Włoch.**

Dziękujemy wszystkim, którzy w latach 2009-2018 – za pośrednictwem Stowarzyszenia Przyjaciół Kościoła
Świętej Trójcy „Dziedziniec”
– przekazali swój 1% od podatku na rzecz odbudowy organów.

Dziękujemy wszystkim Przyjaciółom, Wiernym, Darczyńcom, którzy na organy
z kościoła Świętej Trójcy złożyli choćby najmniejszy grosz do skarbony w kościele, podczas koncertów,
czy przy jakiegokolwiek innej okazji.

Niech dobry Bóg wynagrodzi Wam wszelkie dobro!

Z DZIEJÓW BUDO

Integralną i nieodzowną częścią liturgii jest muzyka oraz śpiew kościelny. „Tam gdzie człowiek wysławia Boga same słowa nie wystarczą. Rozmowa z Bogiem - przekracza granice ludzkiej mowy. Dlatego liturgia zawsze korzystała z pomocy muzyki ... oraz głosów wyrażonych przez dźwięki instrumentów” (Benedykt XVI „Duch Liturgii”). Nieodłącznym atrybutem liturgii w Kościele są organy piszczałkowe - których muzyka najdoskonalej łączy głos z ciszą i potęgę istnienia z pustką. Kościół od wieków dbał o to, aby muzykę podczas obrzędów liturgicznych utrzymywać na wysokim poziomie. Cesarz Karol Wielki w 812 r. kazał zbudować organy w Aix la Capelle w Akwizgranie (Aachen). Ten fakt uważa się za przełomowy w dziejach budownictwa organowego. Organy były wówczas traktowane jako atrybut przynależny uroczystej liturgii. Na Pomorzu pierwszy instrument organowy zbudował nieznany z nazwiska franciszkanin w roku 1343 w kościele św. Jakuba w Toruniu. Jest to pierwsza pewna i udokumentowana wiadomość dotycząca budowy organów na terenie Polski. W Kętach koło Krakowa w kościele św. Małgorzaty w 1381 r. zbudował organy Jan Wanc z Żywca - pierwszy znany z nazwiska polski budowniczy organów. Za najstarszy instrument organowy w Polsce uważa się organy w kościele św. Andrzeja w Olkuszu datowane na 1612 r. Zachował się tam XVII wieczny mechanizm gry i większość ówczesnych piszczałek. Jego budowę rozpoczął mistrz Hans Hummel z Norymbergi, a ukończył organomistrz Jerzy Nitrowski z Gdańska.

Gdańsk był na przestrzeni wieków znaczącym ośrodkiem budownictwa organowego. Tutaj kształcili się i praktykowali w tym rzemiośle uczniowie i czeladnicy z Polski oraz krajów ościennych. Tu działali liczni cenieni organomistrzowie, którzy doskonalili stare oraz budowali nowe instrumenty. Organy odegrały wielką rolę w kształtowaniu kultury muzycznej Gdańska. Najstarsze wzmianki o organistach gdańskich pochodzą z połowy XV wieku i wymieniają dominikanina Jerzego Swethyna oraz brata Piotra z kościoła św. Mikołaja. W kościele Najświętszej Panny

Marii pierwszy organista Paweł Schuld pojawia się w 1459 r. Około roku 1500 w kościele św. Jana znajdowały się już dwa instrumenty organowe, z których jeden poddano później rozbudowie (1554). Z roku 1504 pochodzi informacja o istnieniu małych organów w kościele św. Katarzyny. W latach 1508-1510 mistrz Błażej Lehmann z Budziszyna zbudował organy w kościele Najświętszej Panny Marii, które miały 35 : 40 głosów, 3 manualy i pedał. W 1522 r. organomistrz Hans Hauck z Chojnic zakończył prace nad odrębnym instrumentem umieszczonym w tym kościele ponad zakrystią, a niebawem powstały tam kolejne organy ponad wejściem do kaplicy św. Rajnolda. W latach 1518-1522 Hans Hauck wykonał nowe organy dla kościoła św. Piotra i Pawła na Starym Przedmieściu. Należy nadmienić, że instrument ten musiał posiadać dobrą jakość, skoro funkcjonował przez prawie 250 lat. Mistrz Hans Hauck cieszył się dużą sławą na całym Pomorzu, o czym świadczy fakt, że zlecono mu także budowę organów w katedrze w Braniewie. Kroniki notują, że w kościele cystersów w Oliwie już przed 1577 r. istniało dwoje organów. W okresie oblężenia Gdańska przez Stefana Batorego protestanci podpalili kościół oliwski niszcząc tym samym organy, które odbudował katolicki organomistrz Christian Neumann pochodzący z Warmii. Odbiór nowego instrumentu przeprowadził protestancki organista kościoła Najświętszej Panny Marii – Cajus Schmiedtlein. Wydarzenie to stanowi ciekawy przykład współpracy pomiędzy katolikami i protestantami na gruncie muzycznym. W drugiej połowie XVI wieku zaczęto doskonalić rozwiązania konstrukcyjne organów – wprowadzając dodatkowe klawiatury. Dzięki temu muzyka organowa nie tylko towarzyszyła obrzędowi liturgicznemu, ale także mogła być wykonywana solo. W ten sposób do muzyki kościelnej wkroczyła wirtuozeria organowa.

Na stanowiska organistów powoływano wybitnych muzyków i kompozytorów niejednokrotnie sprowadzanych z zagranicy. W repertuarze muzycznym znajdowały się utwory miejscowych kompozytorów oraz kompozycje autorów

WNICTWA ORGANOWEGO I MUZYKI KOŚC

niemieckich niderlandzkich, włoskich i francuskich. W kościołach organizowano zespoły chóralskie i instrumentalne kierowane przez kantorów i kapelmistrzów. Dużą sławą cieszyła się kapela przy kościele Najświętszej Panny Marii. Najwybitniejszym kapelmistrzem i kantorem był tam Franciszek de Rivulo. Obowiązki kantora objął on w 1560 r. i wyróżnił się jako zdolny kompozytor. Znanych jest 17 jego utworów, w tym motety skomponowane w stylu niderlandzko-włoskim. Natomiast w kościele św. Jana kapelą kościelną od 1562 r. kierował kantor Henryk Lampadius z Norymbergi. W wieku XVII w kościele Najświętszej Panny Marii funkcję organistów sprawowali: Cajus Schmiedtlein z Hamburga, Daniel Jacobi oraz Paweł Siefert. Ten ostatni uczył się muzyki u ówczesnego mistrza organów Jana Peterszoona Sweelinka w Amsterdamie, był organistą w Królewcu, a także grał w kapeli nadwornej w Warszawie. Od 1632 r. pracował w Gdańsku. Głównym kapelmistrzem protestanckiego kościoła Najświętszej Panny Marii w Gdańsku był w latach 1608-1627 utalentowany Andrzej Hackenberger. Interesujący jest fakt, że pełnił tę funkcję chociaż był katolikiem i swoją twórczość muzyczną prezentował także w kościołach katolickich, a jedną z kompozycji dedykował biskupowi Wawrzyńcowi Gębickiemu.

Cennym zabytkiem gdańskiej muzyki organowej jest Oliwska Tabulatura Organowa z 1619 r. Od 1831 r. była ona przechowywana w Pruskim Archiwum w Królewcu, skąd w 1949 r. zbiór ten został przeniesiony do Litewskiej Akademii Muzycznej w Wilnie. Tabulaturę stanowi księga składająca się ze 180 kart zawierających 329 utworów muzycznych. Na karcie tytułowej znajduje się podpis skryptora „Jacobus Apfell”. Apfell był zakonikiem cysterskim w Oliwie, a przedtem studiował w Akademii jezuickiej w Braniewie, gdzie niewątpliwie zdobył także wykształcenie muzyczne. Możliwe, że pisanie Tabulatury rozpoczął jeszcze w Braniewie, a kontynuował je w Oliwie. Zbiór zawiera dużą różnorodność gatunków: motety, części mszalne, madrygały, pieśni, tańce itp. Autorami niektórych utworów są twórcy należący do elity kompozytorów z XVI i XVII w. wśród nich Orlando di Laslo, Giovanni Croce, czy Andrzej Hackenberger. Część utworów poświęconych jest Matce Boskiej np. Magnificat, ale też znajduje się tam pięć utworów polskiego kompozytora Piotra Drusińskiego organisty protestanckiego kościoła św. Barbary w Gdańsku (1586). Był on synem pochodzącego z Drużna koło Elbląga lutnisty Benedykta de Drusiny. Wykształcenie muzyczne zdobył on ok. 1570-1573 r. na dworze w Dreźnie. Można przypuszczać, że był uczniem działającego tam wówczas kompozytora Antonio Scandellego. Od roku 1603 pracował w kościele Najświętszej Panny Marii w Elblągu. Nie jest wykluczone że Drusiński mógł być katolikiem. Jeden z jego utworów opiera się na adwentowym hymnie „Veni Redemptor gentium” – jednej z najstarszych pieśni chrześcijańskich. Pieśń tą śpiewali zarówno katolicy jak i protestanci. Utwory z tabulatury oliwskiej dają pewne wyobrażenie o poziomie życia muzycznego w akademii jezuickiej w Braniewie, gdzie jezuici utrzymywali kapelę wokalnoinstrumentalną. Utworzono też tam w 1586 r. specjalną Bursę Musicorum, w której zdobywali wykształcenie muzyczne synowie z niezamożnych rodzin i w której pobyt był bezpłatny.

W kościołach gdańskich długo wykonywany był rozpowszechniony na gruncie europejskim chorał gregoriański, czyli liturgiczny śpiew Kościoła w języku łacińskim. Chorał gregoriański związany z Kościołem katolickim śpiewano bez udziału organów, były to utwory jednogłosowe, używanym językiem była łacina, a wykonawcami byli wyłącznie mężczyźni. Z czasem popularność zaczął zyskiwać chorał protestancki, wykonywany z towarzyszeniem organów, w wersji wielogłosowej.

Utwory wykonywano najczęściej w języku niemieckim, a w śpiewie brała udział cała gmina - czyli także kobiety. Taka różnorodność wpływów katolickich i protestanckich spowodowała że już w XVII w. gdańska muzyka kościelna przechodziła okres prawdziwego rozkwitu i osiągnęła taki poziom, że prawie w każdym kościele nabożeństwa uświetniały zespoły muzyczne, a o stanowiska organistów toczyła się wielka rywalizacja. Należy tu nadmienić, że o posadę kapelmistrza ubiegał się w Gdańsku także Jan Sebastian Bach. Wybitnym gdańskim organistą był w kościele św. Jana Daniel Magnus Gronau, rówieśnik Bacha, który skomponował co najmniej 84 wariacje chorałowe. W kościele św. Katarzyny na Starym Mieście zasłynął kantor Crato Butner (1616-79) autor ponad 50 utworów muzycznych, wśród których były msze, motety, kantaty, pieśni solowe i inne. Skomponował on także utwór wokalnoinstrumentalny „Te Deum” z okazji podpisania Pokoju Oliwskiego w 1660 r.

Wiek XVII to okres dynamicznego rozwoju Gdańska.

Równoległe ze wzrostem zamożności miasta postępowały nowe inwestycje organowe w kościołach, a zdarzało się nawet, że pozytywki organowe znajdowały się w prywatnych domach patrycjuszowskich jak np. u Czirenbergów. W Gdańsku działał wybitny organomistrz Juliusz Antoni Friese. Przybył on do naszego miasta w 1583 r. Została wówczas rozpoczęta budowa organów w kościele Najświętszej Panny Marii która trwała do 1585 r. Friese wybudował wielkie organy liczące ponad 4.000 piszczałek. Instrument ten należał do najwybitniejszych osiągnięć w tej części Europy. W uznaniu umiejętności mistrza Rada Miejska nadała mu obywatelstwo Gdańska. Wcześniej organomistrz remontował organy w Hamburgu i Lubece, co potwierdza jego duże umiejętności. Dominującym budowniczym organów w Gdańsku w I połowie XVII w. był Merten (Marcin) Friese syn Juliusza. Rozbudował on w 1616 r. wspólnie z Aegidiusem Schubbe małe organy w kościele Najświętszej Panny Marii przez dodanie klawiatury nożnej. Następnie zbudował piękne organy w kościele św. Trójcy (1616-1618), w kościele św. Ducha (1618-1620), w kościele św. Bartłomieja (1620), a w latach 1625-1629 wykonał wielkie organy w kościele św. Jana. Tamtejszy instrument został bogato udekorowany przez gdańskich snycerzy. Niebawem mistrz przyjmuje zlecenia z Prus Wschodnich gdzie notowany jest jego pobyt w Królewcu (1632), oraz w Insterburgu (Wystruć) w 1639 r. Piękną kartę w dziejach sztuki organmistrzowskiej zapisał gdańszczanin Andrzej Hildebrandt uczeń najslawniejszego organisty świata Georga Sielbermana. Hildebrandt budował instrumenty w latach 1709-1755. Wykonał 19 nowych instrumentów, w tym organy w kaplicy św. Anny, w kościele św. Barbary w Gdańsku, czy w kościele w Pruszczu Gdańskim. Podobnie aktywny był mistrz Jerzy Nitrowski (1630-1713), który rozbudował organy koncertowe w kościele św. Bartłomieja w Gdańsku, także w katedrze we Fromborku. Jego synowie Andreas i Daniel kontynuowali profesję ojca.

Wśród gdańskich świątyń na szczególną uwagę zasługuje wielki franciszkański kościół św. Trójcy. Pierwsze organy zbudował tam w 1568 r. organomistrz Balzer Sturmer z Malborka. Kolejny instrument w latach 1616-1618 wykonał mistrz Marcin Friese. Szafa organowa została ustawiona na tzw. „jaskółczym gnieździe” czyli wiszącej emporze pięknie dekorowanej polichromią, a dostępnej z pomostu lektorium, co stanowi wyjątkowo rzadkie rozwiązanie funkcjonalne. Rozkwit gospodarczy Gdańska pozwolił na zaprojektowanie dalszej rozbudowy organów, którą zrealizowano w 1648 r. Należy nadmienić, że w latach 1610-1642 organistą w kościele św. Trójcy był utalentowany kompozytor Gregor Linde Młodszy. W 1650 r.

IELNEJ W GDAŃSKU

Fotografie na s. 15 i 17 – organy z kościoła Świętej Trójcy, stan z roku 1943. Archiwum Klasztoru Franciszkanów w Gdańsku

dwumanałowe organy otrzymały trzeci manual. W 1684 r. Jan Barenstrop przeprowadził generalny remont instrumentu, a w 1685 r. przebudował organy w kaplicy św. Anny. Kolejny remont wykonał organmistrz Tobiasz Lehmann w latach 1703-04, dodając mały prospekt w nawie południowej pięknie dekorowany ażurową snyderką. W latach 1757-1760 organy remontował doskonały organmistrz Fryderyk Rudolf Dalitz (1721-1806). Gdańszczanin ten zbudował też nowe 33 głosowe organy w kościele Bożego Ciała, a nadto wiele innych, w tym w kościele św. Ducha w Toruniu. Oprócz organów budował także fortepiany.

Wielką sławą cieszył się organmistrz Jan Michał Wulf z Ornety (1735-1807). Zaproszony do Oliwy przez opata Jacka Rybińskiego, otrzymał tam stypendium na pogłębienie wiedzy o budowie

instrumentów, a później już jako zakonnik przystąpił w 1763 r. do budowy wielkich organów w katedrze. Prace na tym dziełem prowadził 25 lat, tworząc instrument posiadający wówczas 5100 piszczałek i złożony z 83 głosów, a budzący podziw po dzień dzisiejszy.

Od zarania swych dziejów człowiek wychwalał Boga swego Stwórcę śpiewem i grą na instrumentach. W niezwykle sposób dbali o to na przestrzeni wieków gdańszczanie. Nadto opisane przykłady dowodzą, że na Pomorzu muzyka jako dyscyplina artystyczna przekraczała granice wyznaniowe, pozostawiając po sobie wielki dorobek.

Zdzisław Hynca

RENOWACJE 2018

Dziękujemy wszystkim, którzy troszczą się razem z nami o dziedzictwo ludzkiego ducha, historii i kultury, jakim jest zespół franciszkańskich zabytków Świętej Trójcy w Gdańsku

W roku 2018:

- zakończyliśmy odbudowę organów (prowadzoną w latach 2008-2018);

chcemy:

- przeprowadzić kompleksowy remont elewacji wschodnich wraz ze szczytami korpusu głównego kościoła Świętej Trójcy (dotacja MKiDN w ramach programu operacyjnego „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet 1: „Ochrona Zabytków”);

- przeprowadzić kompleksowy remont elewacji południowej prezbiterium wraz z dwoma oknami (dotacja Gminy Miasta Gdańska);

- dokończyć oświetlenie organów i zbudować przesłonę okien w bezpośrednim sąsiedztwie organów (wsparcie Fundacji ENERGA);

- odbudować cztery tarcze zegarowe wraz z mechanizmem na wieży kościoła

Pomimo dotacji potrzebujemy na realizację tych zadań tzw. wkładu własnego - w roku 2018 będzie to około 160 tys. złotych!!!. Stąd jesteśmy wdzięczni za każdy grosz przeznaczony na wyżej wskazany cel.

Nie ukrywamy, że sukces, tak jak w poprzednich latach zależy od Bożego Błogosławieństwa oraz hojności wielu Ludzi Dobrej Woli! Stąd nasza wyciągnięta franciszkańska dłoń z prośbą o pomoc.... – będziemy wdzięczni za każdy grosz przeznaczony na wyżej wskazany cel. Dziękujemy też Wszystkim, którzy składają swoje ofiary na utrzymanie kościoła i klasztoru, w tym na energię elektryczną i ogrzewanie kaplicy Św. Anny.

- konto na rzecz renowacji i remontów kościoła Świętej Trójcy:
10 1240 1268 1111 0000 1542 5283

konto na rzecz odbudowy organów z kościoła Świętej Trójcy:
06 1240 1268 1111 0010 1470 9558

konto na rzecz utrzymania kościoła i klasztoru:
54 1240 1268 1111 0000 1542 5267

Klasztor OO. Franciszkanów

ul. Świętej Trójcy 4, 80-822 Gdańsk

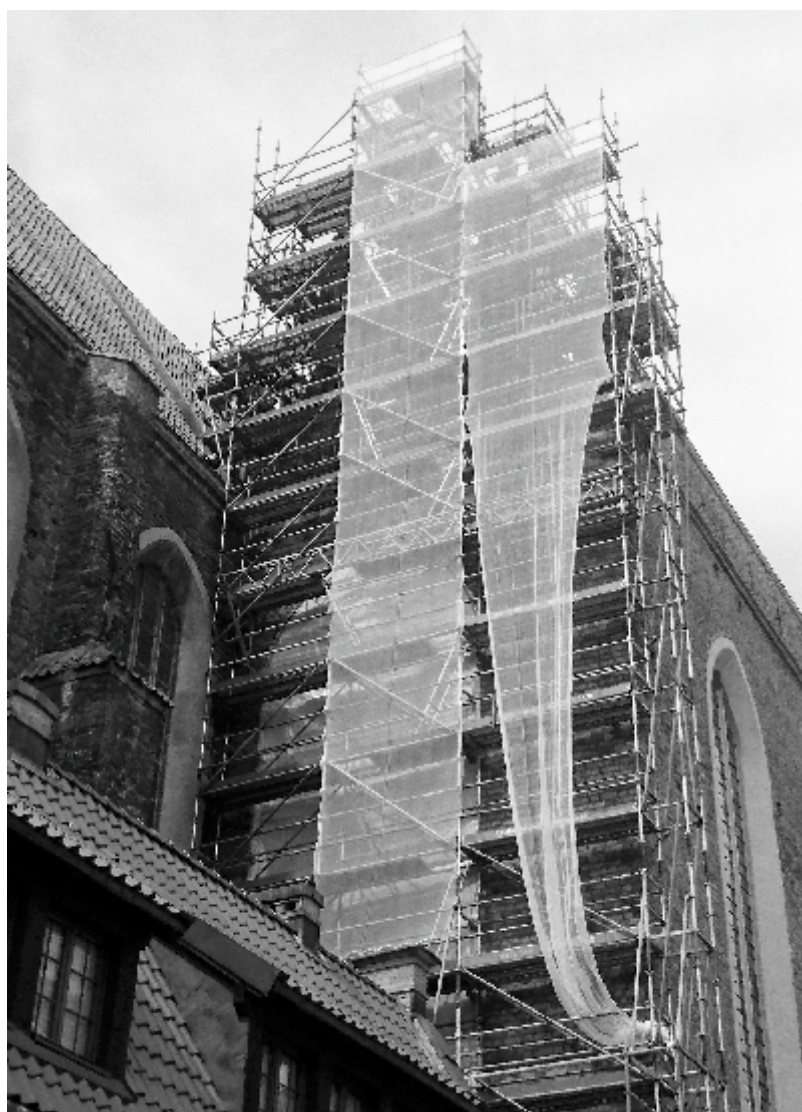
tel. +48 606 231 933

(gwardian klasztoru i rektor kościoła o. Tomasz Jank)

Drugi etap odbudowy instrumentu organowego w latach 2016-2017 został wsparty finansowo przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego ze środków Funduszu Promocji Kultury w ramach programu operacyjnego: Rozwój infrastruktury kultury, priorytet: Infrastruktura kultury.

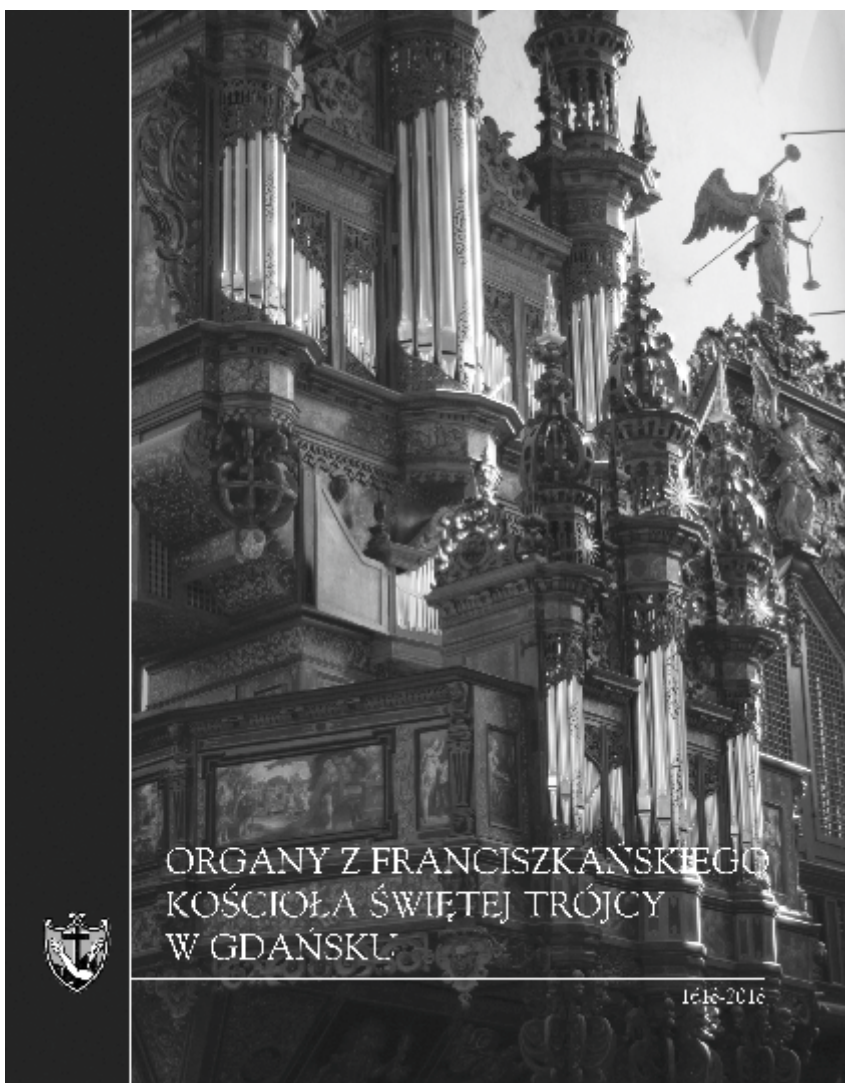
**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

8 marca gościliśmy w naszym klasztorze

już po raz drugi, **prof. Włfganga Deurera** z Wesel, syna Jakoba Deurera, który w latach 1943-1944 wykonywał dokumentację fotograficzną rysunkową i pomiarową zabytków ruchomych z naszego kościoła, w tym wielkich organów. Profesor przywiózł ze sobą w darze negatywy i szklane płyty fotografii z roku 1943 z naszymi zabytkami. Cenny dar trafił do klasztorного archiwum. Już w latach 70. do archiwum klasztorного trafiła dokumentacja Jakoba Deurera z fotografiami i rysunkami z okresu drugiej wojny – głównie fotografie i rysunki gotyckich stalli i organów. Dzięki dokumentacji mogliśmy wykonać z powodzeniem renowację wielkich stalli w roku 2007 i posadzić je na pierwotnym miejscu. Bez tej cennej dokumentacji prawie niemożliwa byłaby też odbudowa wielkich organów z kościoła Świętej Trójcy.

TJ

Album:

Organy z Franciszkańskiego Kościół Świętej Trójcy w Gdańsku, 1618-2018.

Red. o. Tomasz Jank OFMConv.,
Andrzej Mikołaj Szadejko, Maria Zakrzewska
Gdańsk 2018, s. 208.

Do nabycia w klasztorze lub w zakrystii
Klasztor Franciszkanów, ul. Świętej Trójcy 4
80-822 Gdańsk
Tel. (58) 320 79 80

WYDARZENIA MUZYCZNE U FRANCISZKANÓW W GDAŃSKU KOŚCIÓŁ ŚWIĘTEJ TRÓJCY

07 VII (sobota) godz. 16.30 - Koncert na 8 klawiatur – Alina Ratkowska – klawesyn (prezbiterium), Andrzej Szadejko – organy (wielka hala kościoła Świętej Trójcy), dzieła znanych mistrzów – Bacha i Haendla, ale również kompozytorów gdańskich – Erbena i Goldberga (org. Stowarzyszenie Przyjaciół Kościoła Świętej Trójcy „Dziedziniec”)

07 VII (sobota) godz. 10.00, 11.00, 13.00, 14.00 (przed wejściem na dziedziniec kościoła Świętej Trójcy), Monika Kaźmierczak – karillon

Koncerty dla Gdańszczan

29 VII (niedziela) godz. 18.00 – Koncerty dla Gdańszczan. W sercu Europy – Andrzej Szadejko – organy. Koncert inauguracyjny Międzynarodowy Zlot Miłośników Organów – GdO Tagung 2018 (org. Stowarzyszenie Przyjaciół Kościoła Świętej Trójcy „Dziedziniec”)

Franciszkańskie wieczory organowe

PREZENTACJE SIERPNIOWE

2 VIII (czwartek) godz. 19.00 – PREZENTACJE ORGANOWE - Patryk Podwojski (ok. 40 min; wstęp wolny; org. Klasztor Franciszkanów w Gdańsku)

9 VIII (czwartek) godz. 19.00 – PREZENTACJE ORGANOWE - Maciej Jachimowicz (ok. 40 min; wstęp wolny; org. Klasztor Franciszkanów w Gdańsku)

16 VIII (czwartek) godz. 19.00 – PREZENTACJE ORGANOWE - Paweł Jabłoniec (ok. 40 min; wstęp wolny; org. Klasztor Franciszkanów w Gdańsku)

23 VIII (czw.) godz. 19.00 – PREZENTACJE ORGANOWE - Michał Mossakowski (ok. 40 min; wstęp wolny; org. Klasztor Franciszkanów w Gdańsku)

Muzyka w Zabytkach Gdańska

10 VIII (piątek) godz. 19.00 – Muzyka w Zabytkach Gdańska - „MUZYKA RENESANSOWEGO GDAŃSKA” Bianco Fiore: Adela Czaplewska – flet prosty, Katarzyna Czubek – flet prosty, Justyna Novaković – flet prosty, Magdalena Warżawa – flet prosty, (wstęp wolny; org. Polska Filharmonia Bałtycka im. F. Chopina w Gdańsku)

13. Festiwal Goldbergowski

29 VIII – 02 IX – dyrektor - Alina Ratkowska

1618-2018

Jubileusz 400-lecia powstania wielkich organów Mertena Friese
w kościele Świętej Trójcy

ul. Świętej Trójcy 4, 80-822 Gdańsk; www.gdansk.franciszkanie.pl